

ANTARKTISZ FÖLFEDEZÉSE

1

Ha az ilyesmiért hírnév járna, az a kicsi hegyvidéki falu bizonyára híres lett volna szent életű embereiről, de a Galambosék nevét aztán igazán ismernék még az Antarktison is. Ám a jóságtól nem lettek se híresebbek, se gazdagabbak, s még csak egy szállóige se járta róluk, mint mondjuk: kedves, akár a Galambosné mosolya, vagy: szelíd, mint a Galambos szava. Még csak egy rövidke történetet sem jegyzett fel róluk a hálátlan világtörténelem, pedig valószínűleg több hasznot hajtottak az egyetemes emberi haladásnak, mint Hannibál vagy Napóleon, már csak azzal is, hogy senkinek kárára nem voltak. Sosem civódtak senkivel, s csodálkozni is csak az olyan egyszerű dolgokon szoktak, mint a huzamos ideig tartó napsütéses idő vagy az újszülött kisborjú szépsége.

Pedig egyszer történt valami velük, aminek következményét el kellett viselniük, jóllehet vétkesek ez alkalommal se voltak.

Azon a viharos nyárutói estén, amikor a szél furesaságokat huhogott a kürtőbe s a búboskemencébe érve kissé szelídebben dorombolt a macskának, a léckapu hangos nyekkenéssel bevágódott, s mire Galambos megnyugtathatta volna magát, hogy csak a szél koslat portáján, négy hangos, követelőző koppanás rezzentette fel.

Galambos szokása szerint sarkig tárta az ajtót, hogy a szobában minden árnyék megtántorodott, majd hisztérikus táncba kezdett, s a tolakodó széllel együtt tagbaszakadt férfi lódult át a küszöbön. Az is lehet, hogy csak a dörrenve csapódó ajtó nyelte el köszönését, de a Galambos aggyistenjére is csak állt, állt, nagy, húsos szája körül egyre szélesedő hamiskás vigyorral, mereven nézett a mosolygós gömbölyűségű Galambosra, s amikor a megcsendesedett árnyak már rezzenéstelen álltak helyükön, csak akkor csóválta meg bozontos

fejét, mint aki mindent ért, aztán hamiskás, vonagló vigyorával ellentétben mélyről kongó hangon szólalt meg:

– Szóval nem ismer meg... Benci bátyám! – mondta olyan kedvesnek tűnő rosszállással, ahogy csak az elfeledett, régi jó ismerősök perelhetik vissza magukat a másik emlékezetéből, mire Galambosnak elszorult a szíve, s rögtön kész lett volna felismerni az idegenben akár a legjobb barátját, de az még a leghalványabban sem emlékeztette senkire, s minél inkább kutatott emlékeiben, annál kétségbeesettebben kellett belátnia, hogy erőfeszítése teljesen hiábavaló.

Az idegen szétcsapta hatalmas felleghajtójának szárnyait, amitől ismét megriadtak a láng mellől elhúzódnó árnyak, s ez szorongással töltötte el Galambost.

– Már ne haragudjék, öcsémuram, de... – aztán az idegen furcsán sötétlő szemét fürkészve kibökte a kegyes hazugságot: – Pedig igazán emlékeztet valakire.

– Hát ez szép! – bólogatott szomorúan a jövevény, s lassan körbeindította tekintetét a lakásban, majd megállapodott Galambosné csodálkozó gömbölyűségén: – S néném se? De ezen nem is csodálkozom. Hanem – s itt ismét Galambosra függesztette mély, sötét szemét, mintha hipnotizálná –, hanem Benci bátyámon annál inkább.

Galambos úgy érezte, nem éli túl ezt a szégyent, s le kellett sütnie a szemét. Az idegen hatásszünetet tartott, aztán hirtelen újból kiült arcára a hamiskás vigyor, széles mozdulatot tett, végül röviden, mély torokhangon fölnevetett:

– Nos, hát akkor én majd elmagyarázom! De csak azzal a kikötéssel kezdek hozzá, ha Benci bátyám itt most rögtön beismeri, hogy azért a saját édes bátyjára csak emlékszik. Mert ha még arra se, akkor az nagyon szomorú volna, s azt hinném még: rossz helyen járok, nem a Galambos Bence portáján.

De ez már sok volt Galambosnak, aki egészen beleveresedett a szégyenbe, hogy így meg kell őt pirongatni.

- A saját édes bátyámat... – hebegte.
 - Na ugyi! – heherészett elégedetten az idegen. – Mégiscsak Galamboséknál vagyok én, a szelíd Galamboséknál!
 - Az már igaz! – csillant fel a Galambos Bence szeme, hogy végre egyetérthet, aztán nyomban nagyot csapott homlokára. – De minek állingálunk itt, drága öcsémuram, mintha nem volna ülőhely nálunk? Kerüljön az asztalhoz, vesse le a kabátját...
 - Így nem, bátyám, így nem fogadunk vendéget! – nevetett újból kurtán az idegen, s széles ölelésre tárta karját, hogy szinte átfogta a szobát. Megölelte Galambost, Galambosnét, aztán a sarokból előszégyenkező gyereklány fejére tette a kezét: – Be szép süldőlánnya van nénémnek! – recsegte elégedetten; lekanyarította válláról a felleghajtót, szinte végigsöpört vele a kis szobán, s a mozdulatra megint az árnyak riadalma volt a válasz, pedig az idegen már olyan otthonosan mozgott, mintha családtag lett volna, nagyot nyögött alatta a szék, s még ültében is látszott rajta, milyen hatalmas ember, szinte óriás. Elégedetten, mondhatni barátságosan fürkészte Galambos mosolygó ábrázatát, de csakhamar elkomorult, mint akinek épp most jutott eszébe valami:
 - De hiszen bátyám még azt se tudja, ki vagyok! – kiáltott méltatlankodva.
 - Már az igaz – röstelkedett Galambos, s akár el is ejtette volna a kellemetlen témát, mert szégyenében az idegen a szívéhez nőtt nagyon, valahogy ki szeretete volna engesztelni.
 - Na látja – mondta súlyosan, vádlón az idegen. – De ezen is segíthetünk, most már semmi akadály.
 - Semmi.
 - Fő, hogy az édes bátyját ismeri legalább – gúnyolódott –, a Zanzibárt, aki...
- Itt hirtelen megtorpant, sötéten nézett Galambosra.
- Fogadom, nem is tudja, hol van! Na... na... na ugyi! Mondtam én! Hát a kedves öcs... izé, bátyja most éppen Antarktiszon lakik, ahol van egy hatalmas

pingvin- és fókafarmja. Ő mondta, Zanzibár, a kedves Zanzi: „Titusz barátom, ha arra jársz, ne feledd el meglátogatni közös barátunkat, aki nekem bátyám. És add át testvéri ölelésemet annak a drága, szeretett embernek, akit én úgy imádok, hogy... hogy azt nem is lehet elmondani.” Na, mit szól hozzá?!

– Kedves... kedves... – motyogta Galambos, s megfogadta: ha túléli ezt a szégyent, megjavul.

– Nos, drága Benci bátyám, Jula néném, hát jöttem! Itt vagyok. Szóval mit szólnak hozzá?

De erre már elhomályosult a Galambos szeme, egyetlen ölelésre tárulkozó hála lett, ám az idegen széles mozdulattal, karjával búvkört vonva maga köré, komoran elhárította, s Galambos úgy látta, még a bók-lászó árnyak is helyeslően bólogatnak.

– Most már csak az maradt hátra, hogy Benci bátyám kimondja a nevemet. Ennyit talán megérdemel egy messziről jött, csaknem elfeledett ismerős – nézett szúrósan Galambosra, aki úgy érezte magát, mint gombostűre tűzött tehetetlen bogár.

– Én igazán, kedves... kedves öcsémuram... kedves – reménykedően csillant a szeme, hátha az idegen ennyivel is beéri –... kedves Titusz...

– Mit? – hördült fel az. – Hogy ne emlékeznek a Ripők Jenő nevére, akivel annyi duhaj, görbe estét csinált a Szkotlandjard vendéglőben, a gyönyörű fővárosban? Pedig én úgyszólván sülve-főve együtt voltam Zanzibárral, aki most boldog rozmárfarmer az Antarktison. Nahát, bátyám – nevetett engesztelődően, mint aki igyekszik tréfára venni a dolgot, bár ez igazán nehezebbre esik –, nahát, szomorú, ha az ember megvénül. Hja, azok a duhaj esték, a szép boros-pezsgős-nős esték, az aranyifjúság! Hova szállt? Tovaszállt.

– Az, azok a szép esték – visszhangozta bátortalanul Galambos. – Meg Zanzibár, a drága jó Zanzi... és te, már engedd, hogy tegezzelek, Ripők Jenő öcsém.

Egyre jobban nekitüzesedett.

– Asszony, hát erre aztán iszunk, az áldóját! Abból a vörösből, de hamar!

– Kérlek – tette hozzá csendesebben, mert úgy érezte, azoknak az estéknek a hangulata kissé talán túlságosan is elragadtatta.

– Na végre! na ugyi! – dörzsölgette elégedetten kezét az idegen. – Tudtam én, hogy a bor nem válik vízzé!

Hosszan kortyolt poharából, élvezettel szaglászott a sercegő kolbász irányába, hatalmasakat nevetett valahonnan belülről, mélyről, s néha, csak úgy véletlenül, miközben megszakítás nélkül beszélt Antarktiszról, a délre költözködő pingvinek búcsúzó krúgatásáról, a szegény Zanzibár honvágyáról, az asztalra ejtette hatalmas öklét, hogy ijedtében felszökött Galambos, s az árnyak vitustáncot jártak a sarkokban. Galambos még azután is jó ideig úgy érezte, hogy ez volt életének legszebb estje, s bizony olyan sűrűn töltögetett, hogy a végén mintha már egyenesen az idegen szeméből robogtak volna feléje Antarktisz vértajtékos zulukaf-ferbivalyai.

S még éjszaka is, miközben a kürtöbe szorult szél fájdalmasan visongott, még akkor is Zanzibárról motyogott, aki egyszer talán megérkezik pingvinszárnyon, hacsak el nem tapossák azok a lángot okádó szörnyetegek, amelyek mintha az ő fejében rohangáltak volna körbe-körbe, s üvöltésük a hazai szélvihar hangjával keveredett.

2

Másnap már az egész falu tudta, hogy Galambosékhoz vendég érkezett valahonnan egy távoli vidékről, ahol csudás állatok teremnek, s ahol Galambosnak van egy bátyja. S mivel éppen vasárnap volt, ünneplőbe öltözött kíváncsi csoportok haladtak el a rozoga léckerítés előtt, majd a falu végén összedugták fejüket, s rosszallóan megállapították, hogy nem mind arany, ami fénylik, s hogy igazán nem volt szép Galambos Bencitől, hogy sosem említette a bátyját, aki mégiscsak vére, s ki tudja, milyen sötét titkok lappanganak még a sze-

líd Galambos előéletében, aki fiatal korában sokszor a pohár fenekére nézett, ahogy hírlík, s a festett városi rüfkéket sem vetette meg. Mit tanulhat az ilyen apától egy fejlődő lélek, latolgatták, s elhatározták, ezután legalábbis őrizkednek majd Galambos társaságától, ha nem is nyilvánítják ki rögtön viszolygásukat.

Este aztán újabb meglepetés érte a falut: a tyúkokkal együtt kelő-fekvő Galamboséktól vad lárma, kurjongatás hallatszott, döngött a padló, később, az éjszaka derekán palackok csapódtak az útra, szilánkokra repesztve az éjszaka csendjét, s az egyik palack szinte eltörte a sánta bakter ép lábát.

A két férfi durva hangjába néha magas, sipító női hang fűződött, a rikoltozásba belekukorékolt a szomszédék felriadt kakasa, mire másnap eskü alatt vallotta a szomszédasszony, hogy az nem a kakas, hanem a kendermagos rityityúk volt. Itt a világ vége, rémüldöztek az emberek, mert az még megtörténhetik véletlenül, hogy egy ijedt tyúk az éjszaka kellős közepén félrebeszél, Galambosék duhajkodása azonban sehogy sem fért a fejükbe. De tudták: az idegen csak néhány napig marad, s akkor talán minden visszatér a régi kérvágásba. Ők pedig addig is keresztényi türelmet gyakoroltak, s naponta imádkoztak a Galambosék lelkéért.

A szörnyű mulatozás pedig minden éjszaka megismétlődött. Galambosék lefogytak, megsápadtak, s gömbölyded mosolyuk helyett valami vigyorféle ült ki arcukra. Érett búzájukat madárrajok lepték el, s már tehetetlenül ácsorgó madárijesztőjük is aratókért kiáltozott. Bent, a borfoltos padlón a jövevény csizmasarka szeszélyes nyomokat szántott, s Hanka, a riadt süldő-lány tehetetlenül, mint kötélén rángatott kócbaba röp-ködött ide-oda a szobában, amikor a Galambosék hamis nótázására az idegen fölvetett fejjel, zöldesen tüzelő szemmel, durván belerángatta az antarktiszi pingvin-kanász-táncba, a jégpalotásba, a legmodernebb fókasztróttba, meg a bantu zulukafferbivalyok csúrdöngölőjébe.

– Ujjujj, ha látnátok Zanzibár bácsit, amikor mulatás közben eszkimókázik! Az ám a férfi! Hja, Bence, Bence, hogy elfajzottál!

– Ne félj, öcsém, belejövök lassan én is! – lihegte Galambos, s derékon kapta kibomlott hajú feleségét.

Napokig ment ez így, míg egy reggel az idegen ráförmedt az összetörten ébredő házigazdákra:

– Nektek nincs szemetek?! Hajnalban minden falusi a kerítések előtt tátja a száját, s mind a búzátokról ebegnek valamit. Hát aratás nem lesz nálatok?

Galambosék összenéztek, mintha megérintette volna őket a józanság, s restelkedve kullogtak ki a földekre, de előbb szigorúan meghagyták Hankának, hogy lássa el a vendéget, amíg ők oda vannak, semmiben hiányt ne szenvedjen, teljesítse minden parancsát.

A táblába érve szomorúan látták, hogy kedves madárijesztőjük bánatában elbujdosott, de a búzával már nem volt sok bajuk. Mire fáradtan hazaértek, az idegen éppen felébredt, s olyan jólesően ropogtatta csontjait, hogy boldog mosoly futotta el arcukat.

– Aztán el tudott-e látni a gyermek, öcsémuram? – kérdezte rátartian Galambosné. – Jól telt-e a napod?

– Eh, mit! – legyintett a jövevény. – Kis fruska még az, mit tudhat!

– Majd belejön – fordult elnézően Galambosné a lánya felé, aki vékony karjaival ölelte térdét, rezzenéstelenül ült, a törött és vitrinből szemétre került porcelán babák szomorúságával, s csak anyja érintésére sejlett át ruháján valami vonaglás, amit senki nem vett észre, mert az idegen széles mozdulatára újból szétugrottak a megbolyduló árnyak, amint a gyertyaláng a keze után kapott: – S a bor?

A duhajkodás folytatódott, palackok csörömpöltek, a vendég csizmája tovább szaggatta a padlót, a falubeliek borzongva nézték a Galambosék ablaka előtt imbolygó fényeket, s hallgatták a ricsajt. Napközben Galambosék nem mertek az emberek szemébe nézni, akiknek türelme egyre fogyott, imájukba már átkokat is foglaltak, büntetést kértek a felforgató fejére, s igye-

keztek úgy szidalmazni, hogy a házigazdák lehetőleg meghallják. Ha pedig az idegen végigment az utcán, olyan sötéten méregették, hogy észre kellett vennie. De hát ők nem tudhatták, milyen lelki-furdalással küszködnek a szelíd Galambosék, akik még soha senkit nem sértettek meg.

Az idegen pedig egyre komorabb lett, nem volt jó a sülthús, ráripakodott vendéglátóira, akik ilyenkor elkeseredtek és szégyellték magukat, míg éjjel fáradt vigyorral arcukon, támoltyogva táncoltak, de kurjongatásuk egyre fakult, s ahogy az idegen mind komorabb lett, úgy érezték, elvesztik a talajt lábuk alól, s a kétségbeeséstől még jobban megöregedtek néhány nap alatt.

– Eljön ide egy Antarktiszba szakadt földi, s még csak kedvére sem tudunk tenni szegénynek, azután, hogy meg sem ismertük – siránkozott Galambosné, s férje elkeseredetten bólogatott.

Egy idő után a vendég nyugtalan lett, nem lelte helyét, ritkán mozdult ki, s egy nap Galambos rajtakapta, hogy zsebkését élesíti, amin kissé csodálkozott. De hát furcsák ezek az antarktisiai, zárta le az ügyet. Minden örömeiket a vendégben lelték, se láttak, se hallottak, más nem létezett számukra. Vétettek, s ezt helyre kellett hozni, lelkiismeretük nem hagyta nyugton őket, s szinte rettegetek a gondolattól, hogy egyszer csak visszamegy Zanzibárhoz, s őket itthagya rossz lelkiismeretükkel, a nyomasztó, soha nem törleszthető adóssággal.

És valóban: a vendég éppoly hirtelen és egyszerűen ment el, ahogy jött.

– Mégiscsak jól telt nálatok, Benci – mondta búcsúzól, s olyan szomorúság villant szemében, hogy Galambos férfi létére elsírta magát.

– Nem baj – folytatta, mint valami gyászbeszédet. – Lehet, többé már nem találkozunk, de én megmondom Zanzibár barátomnak, ha elérek a fókafarmjára ebben az életben, hogy vannak még derék, jószívű emberek ezen a világon, akikre lehet alapozni. Csak egyre ügyelj, Benci, a te legnagyobb hibádra, a feledékeny-

ségre. Ne feledd el soha Ripók Jenőt, mert ki tudja, kivel találkozol évek múltán az életben. Különböztetést, csak sikerült emlékezetesnek maradnom ebben a családban, csak tettem valami sokáig emlékezetest és maradandót...

Akkor már öreg este volt, és nagy-nagy szomorúság ült a házon, pedig a távozó valami torz mosolyt játszatott szája körül, aztán csak maga köré kanyarította viharkabátját, intett kezével, s már sehol se volt, csupán a gyertya lángja hőkölt meg s az árnyak kaptak utána.

3

Galambosék, az egyszerű, szívélyes Galambosék olyan kifosztottan álltak a feldúlt lakásban, mintha egész Antarktisz búcsúzott volna el tőlük. Egymásra néztek, s megállapították, hogy sima, kerek arcukról nemcsak a hús pusztult le, de a mosoly is lesorvadt, mert ugyebár, akinek rossz a lelkiismerete...

– Szegény – bökte ki végül Galambos.

– Szegény, hát elment – toldotta meg Galambosné, aki költőibb lélek volt. – Csak az emlékét hagyta itt, hogy őrizzük...

– Kedves ember volt, szerette az életet. Kicsit duhaj, de nyílt szívű.

– Hát nem lehetünk mind egyformák.

Egy darabig bámulták egymást, a sivár szobát, a sarkokban állingáló árnyakat.

– Vajon hol lehet az az Antarktisz? – kérdezte ábrándozva Galambosné.

– Nem tudom, de biztos nagyon messze. Valahol Tündérország mellett talán. De holnap veszek egy világtérképet...

– És ha nincs rajta?

– Hogyhogy nincs rajta? – gurult dühbe Galambos. – Csak nem hiszed, hogy hazudik?!

– Dehogy, dehogy! – rémüldözött az asszony. –

Csak hátha nem rajzolták oda. Vagy mit tudom én. Azoktól a firkászoktól minden kitelik.

– Ühüm. Lehet – ásította Galambos.

Összetörtek voltak, de csak forgolódtak az ágyban, s közben azt hitték, a matrac nyikorog, pedig csupán a Föld fordult lassan, ám ezt ők úgysem hitték volna el, mert ugyan melyik értelmes ember hiszi manapság, hogy a Föld egy golyó, s a tetejében még forog is.

– Te – kérdezte egy idő után Galambosné, aki valahogy egyre éberebb lett –, te Bence, mikor jártál te a fővárosban?

– Tudtommal soha – dünnyögött félálomban Galambos.

Megint fordult egy kicsit a Föld.

– Te Bence! – lökte meg a férjét, aki erre majdnem teljesen felébredt. – Igaz, hogy fiatal korodban duhaj voltál? És... és igaz, hogy szeretted a festett városi rimákat?

– Én? Te tisztára megsuvadtál! – ült fel a férfi. – Bence, mondd csak, hány testvéred van neked?

– Nahát! De hiszen jól tudod, hogy egy sincs. Ezt mindenki tudja.

– De Bence... akkor Zanzibár?...

Galambos csodálkozva vakargatta a fejét.

A Föld még egy kicsit fordult a reggel felé.

– Zanzibár, Zanzibár... Te Jula, nem álmodtuk mi ezt az egészet?

– Mit? Ja, lehet.

Most éppen nem nyikordult a matrac, úgyhogy talán meghallották volna, amint a Föld az északi sarkától Antarktiszig egyenletesen fordul tengelyén, de akkor a szomszéd ágyból valami gurgulázó nevetés hallatszott.

– Mi az, te még nem alszol? Ilyenkor a jó kislányok már alusznak.

De a gurgulázás nem szűnt meg, hanem erősödött.

– Antarktisz azért van, biztos van. Megtanultam – hallatszott két nevetéshullám között.

– Hát, kislányom, ha te mondod...

– Azért holnap csak megveszem a világtérképet. S ha van Antarktisz, akkor kell legyen Zanzibár is valahol, meg zulukafferbivaly és pingvin, és akkor nem tagadom, voltam én duhaj is, és volt Ripók Jenő és minden... Azért jó fiú volt... Aztán meg: úgyis olyan hosszúak az esték, miért ne kereshetnénk meg néha azt az Antarktiszt. Miért ne? Hisz még nem vagyunk annyira öregek, hogy ne volna mit tanulni. Ha már holtig tanul az ember...

Aztán teltek a hónapok, s ők mindenre rájöttek. A világtérképen valóban ott volt legalul Antarktisz. A lábjegyzetben pedig ez állt:

LAKATLAN